

Ver du eit bål, strål varme ifrå deg

Taler
Harald 5

Dato
31 desember 1995

Sted
NRK radio og TV

Omstendigheter
Nyttårstale

1 På nyttårsaften står vi ved grensen til et ukjent landskap. Ingen vet hvordan det ser ut ved neste årsskifte. Når alt kommer til alt, er dagen i dag det eneste vi kan være sikre på. Samtidig innhentes vi av dagene som gikk:

5 "Vi er tanker, du skulle tenkt oss ...

Vi er gjerninger, du skulle gjort oss!"

10 Slik ble den aldrende Peer Gynt innhentet av sine tanker. Kanskje overveldes også vi av det ugjorte nå ved overgangen til et nytt år.

15 På samme tid utfordres vi til fornyet innsats for medmennesker og samfunn. Det vil alltid være noen som har bruk for vårt engasjement. Og mange er det som rundt omkring i vårt land gjør en imponerende gjerning, det være seg i arbeid eller fritid.

20 En av de viktigste bærebjelkene i samfunnsoppbyggingen er våre skoler. Mer enn noen gang tror jeg det er viktig å understreke betydningen av det grunnleggende arbeid som utføres av våre lærere. Nye reformer og læreplaner, og ikke minst den voksende utfordringen på det sosiale felt, stiller stadig større krav til lærerne. La meg få lov til å berømme den innsats som gjøres rundt omkring på landets skoler gjennom formidling av kunnskaper og verdier og opplæring av kommende generasjoner.

25 I denne sammenheng er det også viktig å understreke hjemmets og foreldrenes ansvar for oppdragelsen og den store oppgaven det er å gi barna og de unge et solid fundament i livet.

30 Barne- og ungdomstiden skulle være en rik og utfordrende livsfase hvor alle fikk utvikle seg til frie, selvstendige mennesker, med tro på fremtiden og egne muligheter. For mange har skoledagene dessverre ført til det motsatte, noe som gjør at de sitter igjen med vonde opplevelser og angst i stedet for gode minner.

35 Det er viktig for oss som samfunn å finne svar på hva som skaper mobbere og mobbeoffer, og hvorfor noen utvikler seg til tapere. Vi bærer alle ansvar for å gi barna og de unge gode bilder på medmenneskelighet, aktelse og omsorg for hverandre.

40 Tendenser i tiden tyder på at vi trenger å pusse støvet av disse gamle verdier og idealer. Den tiltagende hverdagskriminalitet skremmer oss alle. I våre byer er det mange som ikke våger å gå ut om kvelden. Skolegården blir en kamparena. Askehauger vitner om nedbrente gudshus. Gjennom ulike virkemidler forherliges hat og vold. Dette kan vi ikke tåle.

45 Ofte blir omsorg og engasjement etterlyst. Desto hyggeligere er det når dette kommer til uttrykk. Sist sommer så vi at solidaritet og ansvar for hverandre fortsatt er levende i folket. Under storflommen på Østlandet var det godt å se at folk sto skulder ved skulder, i en felles kamp mot naturkreftene. Selv om tapet
50 for mange var stort, må det ha gjort godt å oppleve varmen fra medmennesker som brydde seg. Det gjorde et ekstra sterkt inntrykk å se folk fra Nordvestlandet trå til med forskjellig hjelpearbeid. De opplevde selv naturens ødeleggelser for kort tid siden, og kanskje er det slik at den som selv har opplevd smerten, lettere kan forstå andres.

55 Fortsatt er det flomofre som ikke har kunnet flytte hjem. Og mange er det som fortsatt sliter med skader på hus og jord. Jeg vet at det for dere har vært en vanskelig tid.

60 La meg i den sammenheng gi honnør til hverdagssliterne blant oss: de som aldri omtales på førstesider, men som gjør sin innsats i det stille.

Dette året har vært travelt og fullt av hendelser - også i Kongefamilien. I forbindelse med kirke- og frigjøringsjubileum fikk vi verdifulle tilbakeblikk, og
65 gjennom et omfattende reiseprogram har vi fått møte mange, både her hjemme og i andre land.

Reisen i USA står i så måte i en særstilling. Gjennom tre hektiske uker fikk vi
70 knyttet verdifulle kontakter med det offisielle USA og etablert møtesteder for kultur og næringsliv. Møtet med det norske Amerika var en opplevelse, og det er godt å merke at interessen for Norge og felles røtter synes å være økende.

Det er forøvrig tydelig at amerikanere i langt større grad enn tidligere nå vet hva
75 Norge er og hva vi står for. En kommentar fra en taxisjåfør i New York kan understreke det: "Norge, det er OL og fred, det."

Jeg har ellers det inntrykk at norske lanseringstiltak i utlandet har stor gjennomslagskraft, det være seg på kultur- eller næringslivsfronten, - enten det er
80 i USA, Kina eller andre steder. At norsk kvalitet er ansett, ser vi mange bevis på. Norsk film og musikk høster stadig ny anerkjennelse. Våre bedrifter oppfattes som solide og interessante. I USA opplevde vi sågar lanseringen av norsk-produserte el-biler, og det i bilens eget hjemland.

Norsk forskning og vitenskap blir lagt merke til i utlandet. Ved våre
85 universiteter og høyskoler, og gjennom samarbeid mellom forskningsmiljøene, skapes det solide grunnlag for fremtidige prosjekter. Ett typisk eksempel hvor det utføres viktig forskning, er i nordområdene og i de polare strøk. Vår tradisjon og kompetanse i polarforskning gir unike forutsetninger for tilegnelse
90 av nye kunnskaper: Kunnskaper og forståelse som det internasjonale samfunn vil dra nytte av. Dette gjelder ikke minst de viktige globale klimaspørsmål. Siste sommer fikk jeg sammen med Dronningen belyst noe av dette under besøket til Svalbard.

Med utgangspunkt i vår beliggenhet er det naturlig at Norge satser på områder
95 hvor vi har særlige fortrinn. Arktisk forskning vil nettopp være et slikt område. Jeg benytter anledningen til å ønske alt godt til de nordmenn som også i dag på nyttårsaften frister tilværelsen under polarstjernene.

Tidligere denne måned hadde jeg gleden av å forestå den høytidelige åpning av oljeproduksjonen på Troll-feltet. Utbyggingen har teknologisk vært meget krevende og i stor grad knyttet til kompetansemiljøer i Norge. Dette setter norsk industri i en sjelden posisjon for å kunne konkurrere om leveranser til mange av verdens utviklingsområder for olje og gass.

Uansett hvor store teknologiske fremskritt som gjøres, er vi imidlertid avhengige av våre primærnæringer. Det ville være en uheldig ressursutnytting å gjøre seg altfor avhengig av råvarer og produkter fremstilt i andre land. Med markeringen
110 av Norges Bondelags 100-årsjubileum i 1996 vil jeg uttrykke ønsket om at norsk landbruk fortsatt må være en hjørnestein i vårt samfunn. Det vil sikre norsk matvareproduksjon, og også opprettholde vårt bosettingsmønster og bygde-Norges livsgrunnlag.

115 Norge er en liten flekk på verdenskartet. Vi utgjør en snau promille av verdens befolkning, men vi forventer like fullt at andre nasjoner skal respektere oss. Vi føler uten tvil at vi har rett til å være uenige med dem som er større enn oss.

Enhver har en oppfatning av hva som bør være gjeldende normer. Med vår
120 grunnfestede verdiforankring burde vi kunne leve med dem som ikke deler vår oppfatning. I et sunt samfunn bør det være plass for mindretall med andre tradisjoner og holdninger enn det store flertall. Er vi trygge i vårt eget, må vi kunne akseptere hverandres forskjelligheter.

125 Når mennesker med forskjellig kulturbakgrunn skal leve sammen, oppstår lett konflikter. De som kommer for kortere eller lengre tid til et fremmed land, har et felles behov: et sted å leve i trygghet hvor de får lov til å virke og utfolde seg. Det oppstår et fellesskap som krever innsats og anstrengelser fra alle. Som i et ekteskap dreier det seg om et tosidig forhold, hvor man må kunne stille krav til
130 hverandre. Fellesskapet kan kun opprettholdes ved å gi og ta.

Vår kloke og avholdte dikter Halldis Moren Vesaas har uttrykt dette så vakkert. Idet vi sier hverandre takk for det gamle år, gjør vi hennes ord til våre:

135 "Alt du kan løfte av børa til bror din,

må du ta på deg.

Det er mange ikring deg som frys,

140

Ver du eit bål, strål varme ifrå deg."

Godt Nytt År!

Kilde

Lars Roar Langslet (red): Kongen taler. Oslo 1996, s. 181- 186

150

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/ver-du-eit-bal-stral-varme-ifra-deg>

155

160

165

170

175

180